

В годините на тоталитарното общество циганската музикалност се насочва в руслото на т.нар. *художествена самодейност*. През февруари 1951 г. “Провеждахме съревнователни вечери между читалищните самодейни колективи. Бях жури в Мъглиж.... Имаше няколко отлични народни певици и майстори на акордеон - няколко лингури от с. Ягода” (Чудомир 1994: 124). Майсторът цигулар “тракийски” калайджия Иван Христов Колев с най-малката си дъщеря Донка през 70-те и 80-те год. на XX век е редовен участник в градските и окръжни прегледи на художествената самодейност. Заедно със самодейния състав на с. Коларово, Старозагорско, на VI Национален събор на народното творчество в Копривщица през 1991 г. печелят златен медал. От с. Еленово, Новозагорско е родът на известния гъдулар Минчо Недялков. В неговия репертоар, както и в този на внуците и племенниците му, е включена българска, турска и циганска народна музика. Такава музика изпълняват и известните кларинетисти Аргирови, чиито род е от с. Брестовица, Пазарджишко (Пейчева 1999: 134-136).

Циганската музика, изпълнявана от професионалните музиканти цигани за цигани, е предимно инструментална и вокално-инструментална. Традиционното акапелно пеене рядко влиза в репертоара им. При непрофесионалистите, носители на фолклорната традиция, където преобладават жените, има отделни музикални жанрове като оплаквания мани, иллахии, балади.

Специфично, но в същото време много престижно е мястото на *Националния фестивал на ромската музика, песни и танци*. Провежда се ежегодно в Стара Загора от 1993 г. Началото му се поставя като Фестивал на ромската музика и песен. От 1998 г. той е с международно участие, през 2000 г. се преобразува във Фестивал на ромската музика и танц, а от 2005 г. е Първи световен фестивал. С това отговаря на новостите в развитието на циганския музикален живот в България.

“Ромският фестивал в Стара Загора постави едно ново начало в годините на прехода: утвърди самобитната ромска култура, вплете я в националната българска култура”. Заедно с професионалистите, форумът става трибуна и на самодейните музиканти и танцьорки. Кючекът, вихреният танц на циганката, която заиграва с всички части на тялото си, събужда възхитата на публиката. И тя започва да танцува.

За годините на своето съществуване Ромфестът се превръща в събитие с общокултурна значимост. Александър Крачолов, създател и Директор на фестивала, с гордост констатира: “Ние съумяхме да извлечем от миналото музикалните традиции на ромите, да ги осъвременим, да ги направим близки до хората. Ромфест е индустрия, която събира най-добрите